

СКЛАДОВІ КОМПОНЕНТИ ЛЕКСИЧНОЇ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДМОВИ

Наумов О. М.

(Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов)

Науковий керівник – канд. філол. наук, доцент Василенко Д. В.

Фахова підмова, зокрема військова, є особливою формою існування мови, що має професійну спрямованість. Її найбільш рухомим компонентом є лексична підсистема, що має польовий характер, тобто її структура організована за принципом поля, центром якої є ядро (термінологія). Військова лексика є сукупністю мовних одиниць, що поєднуються спільним змістом і відображають понятійну, предметну та функціональну схожість явищ, які вони позначають.

Під військовим терміном розуміють "спеціальне найменування, яке має просту або складну формальну структуру (словосполучення), що співвідноситься з певним поняттям із сфери військової справи (військової науки, техніки, життєдіяльності військ і таке інше), в семантичній структурі якого є сема "військовий", "бойовий" [1, 48].

Ми поділяємо думку тих науковців, які відносять до складу спеціальної лексики терміни, номени і оніми [2, 33]. Під номенклатурою розуміють сукупність спеціальних назв, які вживаються в певній галузі; назв об'єктів даної галузі, що співвідносяться з певними поняттями та актуалізують предметні зв'язки. Лінгвісти виокремлюють технічні та комерційні номени [2, 35]. Номенклатурні одиниці військової сфери представлені словесними знаками, символами у вигляді окремих літер, цифр, графічних знаків, комбінаціями слів і символів, що слугують для найменування окремих видів військової зброї і техніки, відображення їх розмірів, особливостей конструкції, приналежності до певних моделей тощо: *FA-18* – "американський літак-винищувач", *Predator* – "протитанкова ракета".

Оніми, що належать до військової терміносистеми, є власними назвами (словами або сполуками), які служать для виокремлення названих ними об'єктів серед інших об'єктів, їх індивідуалізації та ідентифікації. Значення онімів співвідноситься з певним референтом (людиною, твариною, живою або неживою істотою). У військовій терміносистемі оніми, переважно, є назвами військових підрозділів, техніки, військових операцій: *Desert Storm* – операція "Буря в пустелі".

Терміни складають основу професійної підмови. Багатоаспектність терміна, пов'язана з його функціонуванням як одиниці наукового знання і як одиниці загальної мови, викликає різні підходи до його розуміння. Дискусійним питанням залишається протиставлення (лексичне) значення терміна – поняття, що термін позначає. Основні погляди на це питання є такі: 1) терміни мають лексичне значення, але воно не дорівнює поняттям, які позначаються ними; 2) терміни мають лексичне значення, що дорівнює поняттям, які позначаються ними; 3) значення термінів є поняття, але лексичного значення вони не мають; 4) терміни позначають наукові поняття, в той час як загальнолітературні слова позначають наївні, повсякденні поняття.

Термінологія є автономним шаром лексики, згідно з поглядами тих лінгвістів, які відкидають концепцію термінології як складової частини літературної мови і вважають, що терміни кожної сфери знання належать до певної термінології, а значення кожного терміна розкривається повністю лише в системі останньої [2, 18]. Інші науковці стверджують, що між загальноновживаними словами і термінами не слід створювати штучного бар'єру, який може утруднити розуміння процесів термінотворення. Потрібно враховувати певні особливості термінів, але розглядати їх та загальнолітературні слова треба у зіставленні, а не у протиставленні. Таке трактування термінів ґрунтується на ряді об'єктивних чинників, зокрема, розмежування між загальноновживаними словами і термінами є складною проблемою, оскільки має місце сплетіння і перехід термінів у загальноновживані слова і навпаки. Відомим фактом є те, що термінотворення ґрунтується на тих самих принципах, що і загальне словотворення, і будується за такими ж словотвірними моделями. Основною функцією, яку виконують загальноновживані слова і терміни, є комунікативна функція. Таким чином, існує взаємозв'язок між термінами та загальноновживаними словами.

Більшість сучасних лінгвістів розглядають фахові підмови як функціональний різновид літературних мов. Дослідження інтра- та екстралінгвальних аспектів різних професійних підмов показують, що вони формуються у руслі загальних тенденцій розвитку та функціонування національної мови за наявності певної специфіки, а саме, "обмеженість (вибірковість) синтаксичних, слово- та фразотворчих засобів, особливість архітектоники всіх жанрів спеціальних текстів, широке використання невербальних засобів номінації тощо" [3, 15]. Отже, термінологія повинна характеризуватися як такий шар лексики літературної мови, який забезпечує виконання найважливішої соціальної функції мови – спеціальної професійної комунікації.

Спираючись на дослідження багатьох лінгвістів, вважаємо, що абсолютної межі між загальноновживаною та військовою лексикою не існує. Військова термінологія, що належить до однієї з найстаріших галузей людського знання, тісно пов'язана із загальноновживаною лексикою. Термінологія забезпечує номінацію професійних понять. Термінологічне значення розвивається на базі номінативного. Тому наукова дефініція у змістовому плані є більш насиченою. Термінологічне значення виводить слово за межі загальнолітературної мови та включає його в систему термінів військової науки.

1. Гарбовский Н. К. Сопоставительная стилистика профессиональной речи (на материале русского и французского языков) / Н. К. Гарбовский. – М.: Наука, 1988. – 149 с.
2. Суперанская А. В., Подольская Н. В., Васильева Н. В. Общая терминология: Вопросы теории / А. В. Суперанская, Н. В. Подольская, Н. В. Васильева. – М.: Наука, 1989. – 246 с.

3. Михайленко Т. Д. Інтра- та екстралінгвістичні аспекти формування і функціонування військової терміносистеми в національних мовах: Автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.15 / Нац. академія наук України. Інститут укр. мови. – К., 1996. – 48 с.